

Sygn. akt I C 699/20

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 23 lipca 2021 r.

Sąd Okręgowy w Olsztynie – I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący sędzia SO Przemysław Jagosz

po rozpoznaniu w dniu 23 lipca 2021 r., w O., na posiedzeniu niejawnym w trybie art. 15 z.zs² ustawy z dnia 2.03.2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem (...)19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych,

sprawy z powództwa **K. B. i M. B.**

przeciwko **Bankowi (...) S.A. w W.**

o ustalenie

I. postanawia zamknąć rozprawę,

II. oddala powództwo o ustalenie nieważności umowy o kredyt hipoteczny nr KH/ (...) z dnia 12.10.2006 r. zawartej pomiędzy powodami i pozwanym,

III. ustala, że bezskuteczne względem powodów są postanowienia § 2 ust. 2, § 7 ust. 1 umowy o kredyt hipoteczny nr KH/ (...) z dnia 12.10.2006 r. zawartej pomiędzy powodami i pozwanym Bankiem oraz § 21 ust. 1 Regulaminu kredytowania osób fizycznych w ramach usług bankowości hipotecznej w Banku (...) S.A. stanowiącego część tej umowy;

IV. zasądza od pozwanego na rzecz powodów zwrot kosztów procesu w kwocie 11.817 zł z ustawowymi odsetkami od dnia uprawomocnienia się wyroku.

Sygn. akt I C 699/20

UZASADNIENIE

Powodowie żądali:

a) ustalenia nieważności umowy o kredyt hipoteczny nr KH/ (...) z 12.10.2006 r. zawartej pomiędzy powodami, a Bankiem (...) S.A. z/s w W.,

ewentualnie:

b) ustalenia bezskuteczności wobec powodów postanowień § 2 ust. 2, § 7 ust. 1, § 11 pkt 3 umowy o kredyt oraz postanowień § 3 ust. 2, § 8 ust. 3, § 9 ust. 4, § 21 ust. 1 „Regulaminu kredytowania osób fizycznych w ramach usług bankowości hipotecznej w Banku (...)” stanowiącego integralną część wskazanej umowy,

nadto:

c) zwrotu kosztów procesu.

W uzasadnieniu pozwu wskazali, że:

- a) zawarli umowę jako konsumenci,
- b) ani umowa ani regulamin nie zawierał definicji „tabeli kursów walut obcych banku”, do której odwołują się wielokrotnie ww. dokumenty, tym samym nie określono procedury określania kursu waluty stosowanego przy uruchomieniu kredytu i potrącaniu rat przy jego spłacie,
- c) przy podpisywaniu umowy nie wiedzieli, w jaki sposób bank będzie ustalał kurs waluty (...), a kurs ten był ustalany dowolnie przez bank, bez żadnych ograniczeń,
- d) świadczenie powodów nie zostało jednoznacznie określone, a wartość zobowiązania uzależniona była jedynie od woli pozwanego,
- e) o nieokreśloności świadczenia świadczy niemożność ustalenia wysokości rat odsetkowo-kapitałowych, a harmonogram spłat został przekazany już po uruchomieniu kredytu i po dowolnym ustaleniu kwoty zobowiązania,
- f) przedmiotowa umowa jest nieważna jako sprzeczna z art. 353¹ k.c. i art. 59 ust. 1 i 2 pkt 2 ustawy prawo bankowe,
- g) skutkiem zastrzeżenia niedozwolonych postanowień powinno być ich wyeliminowanie z umowy, a ponieważ określają one główne świadczenie stron, umowa nie nadaje się do wykonania, co powoduje niemożność jej wykonania i upadek,
- h) po wyeliminowaniu mechanizmu indeksacji nie ma możliwości uzupełnienia powstałej luki, a w konsekwencji czego umowa kredytu jest umową wyrażającą zobowiązanie w walucie polskiej bez waloryzacji do waluty obcej (pozew k. 4-22).

Pozwany wniósł o oddalenie powództwa w całości, zaprzeczając aby którekolwiek z postanowień umowy miał charakter niedozwolony, gdyż zostały sformułowane w sposób jasny i precyzyjny, a nadto wskazał, że powodowie nie posiadają interesu prawnego w żądaniu ustalenia nieważności umowy (odpowiedź na pozew k. 67-90).

Sąd ustalił, co następuje:

W świetle twierdzeń stron i niekwestionowanych przez nie dokumentów oraz zeznań powodów za bezspornie wykazane można uznać, że:

1. Powodowie i pozwany Bank podpisali umowę kredytu hipotecznego z 12 października 2006 r. (umowa k. 26-30).
2. Powodowie podpisali umowę jako konsumenci.
3. Umowa została podpisana na podstawie wniosku kredytowego, w którym kwotę kredytu (wraz z prowizją) powodowie oznaczyli w walucie polskiej (230.000 zł i 2.300 zł), jako walutę kredytu wskazali walutę szwajcarską (...), a jako okres spłaty - termin 300 miesięcy (wniosek k. 94).
4. Przy składaniu wniosku powodowie podpisali oświadczenie, że są świadomi ryzyka związanego z możliwością zmiany oprocentowania w przypadku zmiany stopy referencyjnej, od której było uzależnione oprocentowanie kredytu, a nadto oświadczenie, że przedstawiono im oferty kredytów w walucie polskiej oraz indeksowanego do waluty obcej, a zdecydowali się na wybór kredytu indeksowanego do waluty mając świadomość ryzyka związanego z możliwością niekorzystnej zmiany kursu walut, w sposób powodujący podwyższenie kwoty kredytu, odsetek i rat wyrażonych w złotych. Jednocześnie potwierdzili zapoznanie się z symulacją kosztów w przypadku niekorzystnej zmiany kursu (informacja dla wnioskodawców ubiegających się o produkty hipoteczne indeksowane kursem waluty obcej k. 118, symulacja k. 119).

5. W umowie powodowie potwierdzili otrzymanie regulaminu kredytowania osób fizycznych w ramach usług bankowości hipotecznej w Banku (...) S.A. i zapoznanie się z nim (§ 1.1 k. 26).
6. Zgodnie z umową bank udzielił powodom kredytu w kwocie 232.300 PLN na zakup domu (139.000 PLN) i jego remont (91.000 PLN) (§ 2.1. i § 2.3. k. 26).
7. W § 2.2. wskazano, że kredyt jest indeksowany do (...), po przeliczeniu wypłaconej kwoty zgodnie z kursem kupna (...) według tabeli kursów walut obcych obowiązującej w pozwanym banku w dniu uruchomienia kredytu lub transzy, z zastrzeżeniem że zmiany kursów walut w okresie kredytowania mają wpływ na wysokość kwoty zaciągniętego kredytu oraz raty.
8. Oprocentowanie kredytu ustalono jako zmienne i stanowiące sumę stałej marży oraz stopy referencyjnej LIBOR 3M (...) obowiązującej w dniu sporządzenia umowy, zaś zmiana oprocentowania miała następować w cyklu kwartalnym i przyjmować wartość z ostatniego dnia roboczego ostatniego miesiąca poprzedzającego kolejny kwartał kalendarzowy (§ 6).
9. Okres spłaty kredytu ustalono na 300 miesięcy w ratach miesięcznych, obejmujących 9 rat odsetkowych w okresie karencji spłaty kredytu oraz 291 równych ratach miesięcznych zawierających mającą część odsetek oraz rosnącą część raty kapitałowej (§ 7.2.).
10. Spłata kredytu miała następować w PLN z zastosowaniem kursu sprzedaży (...) obowiązującą w dniu płatności raty kredytu, zgodnie z tabelą kursów walut obcych (§ 7.1.).
11. W § 8.3 regulamin (wersja R19) wskazano, że w przypadku kredytu w walucie obcej kwota raty spłaty obliczona jest według kursu sprzedaży dewiz, obowiązującego w banku na podstawie obowiązującej w banku tabeli kursów walut obcych z dnia spłaty (k. 124).
12. Z kolei w § 3.1. regulaminu wskazano, że kredyt jest udzielony w PLN (k. 122v).
13. Wskazano również, że kredyt może być indeksowany kursem waluty obcej na podstawie obowiązującej w banku tabeli kursów walut obcych (§3.2. regulaminu k. 122v).
14. W przypadku kredytu w walucie obcej, bank w następnym dniu po upływie terminu wymagalności kredytu, dokonuje przewalutowania całego wymagalnego zadłużenia na PLN, z zastosowaniem aktualnego kursu sprzedaży dewiz, określonego przez bank w tabeli kursów walut obcych. Od wymagalnego kapitału wyrażonego w PLN bank nalicza dalsze odsetki w wysokości dwukrotności odsetek ustawowych (§9.4. k. 124v).
15. Bank zastrzegł sobie prawo do zmiany regulaminu z ważnych przyczyn. Za ważne uznał w szczególności wprowadzenie nowych i nowelizacje ogólnych przepisów prawnych i dostosowanie ich do zmian wprowadzonych w obowiązującym w banku systemie informatycznym (§ 21.1. k. 126).
16. Aneks nr (...) z 10 września 2007 r. kwota kredytu została powiększona o 17.700 PLN i na dzień podpisania aneksu wynosiła 250.000 PLN (aneks (...) k. 31-33)
17. W okresie od 30 października 2006 r. do 30 maja 2020 r. na poczet rat kapitałowo-odsetkowych powodowie wpłacili na rzecz banku 245.576,87 PLN i nadal kontynuują spłatę kredytu (twierdzenie pozwu k. 7, zaświadczenie banku k. 34-49, niezakwestionowane przez pozwanego).

Sąd zważył, co następuje:

1. Z uwagi na zakończenie postępowania dowodowego i odebranie ostatecznych stanowisk stron możliwe było zamknięcie rozprawy i wydanie wyroku na posiedzeniu niejawnym w trybie art. 15 zzs² ustawy z dnia 2.03.2020 r.

o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem (...)19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (postanowienie w pkt I sentencji wyroku).

2. Powodowie domagali się w pierwszym rzędzie ustalenia nieważności umowy kredytowej łączącej ich z pozwanym z uwagi na zawarcie w niej niedozwolonych i nieskutecznych postanowień umownych. Na wypadek oddalenia tego żądania wniesli o uznanie tych postanowień za nieskuteczne (dotyczy § 2 ust. 2, § 7 ust. 1, § 11 pkt 3 umowy i § 3 ust. 2, § 8 ust. 3, § 9 ust. 4 i § 21 ust. 1 regulaminu).

3. Powyższe oznacza, że w pierwszej kolejności należało rozstrzygnąć o żądaniu dotyczącym ustalenia nieważności umowy.

4. Wszystkie swoje roszczenia powodowie wywodzili w istocie z faktu zawarcia w umowie niedozwolonych postanowień umownych dotyczących mechanizmu indeksacji kwoty kredytu do waluty szwajcarskiej i związanych z tym przeliczeń kwoty wypłaconej i spłacanej, a nadto możliwości zmiany regulaminu (§ 21.1 regulaminu), które – według ich stanowiska - pozwany mógł kształtować dowolnie, wskazując, że skutkiem tego umowa jest sprzeczna z prawem i zasadami współżycia społecznego.

5. Odnosząc się w pierwszej kolejności do roszczenia o ustalenie, należy wskazać, że zgodnie z art. 189 k.p.c. można domagać się stwierdzenia przez sąd istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, jeżeli strona ma w tym interes prawny, rozumiany jako obiektywną potrzebę usunięcia wątpliwości lub niepewności co do istnienia lub charakteru stosunku łączącego ją z inną stroną. Przyjmuje się również, że interesu w wytoczeniu powództwa o ustalenie nie ma, jeżeli swój cel strona może osiągnąć formułując dalej idące żądanie, które będzie czynić zadość jej potrzebom.

6. Jak już wskazano, powodowie zażądali stwierdzenia nieważności całej umowy, ewentualnie bezskuteczności niektórych jej postanowień.

7. W ocenie Sądu interes prawny powodów w wytoczeniu takiego powództwa polega na tym, że w istocie domagają się definitywnego usunięcia niepewności prawnej co do istnienia nawiązanego na podstawie tej umowy stosunku prawnego lub jego treści w przypadku wyeliminowania niektórych jej postanowień z uwagi na ich niedozwolony charakter. Zgodnie z art. 385¹ Kodeksu cywilnego (k.c.) skutkiem eliminacji takich postanowień nie zawsze musi być upadek całej umowy, gdyż co do zasady powinna ona obowiązywać dalej w zmienionej treści. W przypadku umowy długoterminowej, jaką jest objęta pozwem umowa kredytu, żądanie zwrotu kwot wypłaconych lub wpłaconych może wynikać z różnych przyczyn (np. z tytułu zaległych rat, wskutek wypowiedzenia umowy, dokonania nadpłaty), zatem samo rozstrzygnięcie o uwzględnieniu lub oddaleniu żądania zapłaty na tle tej umowy nie zawsze wyeliminuje wątpliwości co do jej istnienia lub treści. Taką możliwość daje natomiast rozstrzygnięcie o żądaniu ustalenia nieważności lub nieistnienia stosunku prawnego, jakim jest umowa kredytu, wskutek jej upadku spowodowanego następczym powołaniem się przez kredytobiorcę – konsumenta na niedozwolony charakter niektórych jej zapisów, względnie ustalenie, że te zapisy nie są dla niego wiążące.

8. Dla rozstrzygnięcia o żądaniach stron w pierwszej kolejności rozważyć zatem należało, jaki jest charakter umowy podpisanej przez strony i czy wskazywane przez powodów postanowienia miały charakter niedozwolony.

9. Zasadnicze postanowienia umowy w ocenie Sądu spełniają przesłanki z art. 69 ustawy z dnia 29.08.1997 r. – Prawo bankowe (w brzmieniu obowiązującym w dacie jej zawarcia) i pozwalają na uznanie jej za umowę kredytu bankowego. Znane są bowiem strony umowy, kwota i waluta kredytu (przed aneksem 232.300 PLN), cel, na jaki został udzielony (zakup domu i remont), zasady i termin jego spłaty (raty miesięczne), wysokość oprocentowania i zasady jego zmiany (suma stałej marży i zmiennej stopy referencyjnej) oraz inne niezbędne warunki wynikające z art. 69 ust. 2 powołanej ustawy.

10. Oceny tej nie zmienia okoliczność, że kwota udzielonego kredytu miała być indeksowana kursem waluty obcej przez przeliczenie wysokości sumy kredytowej wypłaconej w walucie polskiej na walutę obcą, ustalenie rat spłaty w

walucie obcej i następnie przeliczanie wartości konkretnych spłat dokonywanych w walucie polskiej na walutę obcą i odpowiednie do tego określanie wysokości pozostałego do spłaty zadłużenia w tej właśnie walucie (...).

11. Art. 358¹ § 2 Kodeksu cywilnego (k.c.) wprost przewiduje możliwość zastrzeżenia w umowie, że wysokość zobowiązania, którego przedmiotem od początku jest suma pieniężna, zostanie ustalona według innego niż pieniądź miernika wartości. W orzecznictwie sądowym zgodnie przyjmuje się przy tym, że w omawianym przepisie chodzi o pieniądź polski, a innym miernikiem wartości może być również waluta obca (por. wyroki SN w sprawie I CSK 4/07, I CSK 139/17, uzasadnienie wyroku SN w sprawie V CSK 339/06).

12. Jak wynika z załączników do wniosku kredytowego powodowie zostali jasno poinformowani o ryzykach zmian wynikających z możliwości zmiany oprocentowania i kursu waluty, nie przystali na propozycję kredytu nieindeksowanego i wybrali kredyt indeksowany do waluty szwajcarskiej. Nie ma przy tym znaczenia, że – jak wynika z ich zeznań - nie przeczytali, czy też nie zapoznali się dokładnie z tymi dokumentami (powodowie nie pamiętali tych okoliczności). Z ich zeznań wynika bowiem jednoznacznie, że mieli taką możliwość, lecz z niej nie skorzystali i trudno, aby ze swojego własnego zaniechania wywodzili korzystne dla siebie skutki prawne. Działając z należytą starannością wymaganą od przeciętnego konsumenta, mogli przed podjęciem decyzji o zawarciu umowy, zapoznać się z dokumentami i powziąć odpowiednią wiedzę odnośnie do tego ryzyka.

13. Fakt podpisania stosownych oświadczeń w ramach umowy lub przy okazji jej zawierania nie oznacza jednak, że wszystkie postanowienia w niej zawarte zostały indywidualnie uzgodnione.

14. Nie ulega wątpliwości, że zarówno wniosek kredytowy, jak i umowa stron stanowiły wzorce stosowane w Banku.

15. Układ wniosku i umowy, jak również niepodważane zeznania samych stron, wskazują, że kredytobiorcy mogli określić potrzebną im kwotę w PLN, wybrać inną walutę kredytu, określić przeznaczenie kredytu, uzgodnić okres kredytowania, sposób zabezpieczenia, wskazać rachunki do wypłaty i spłaty kredytu, ewentualnie próbować negocjować marżę, jako składnik oprocentowania, lub wysokość prowizji – co czynili w ramach wniosku, a ujmowane było w części wstępnej umowy. Zważywszy, że wniosek kredytowy dotyczył kredytu w walucie polskiej, zaś postanowienia umowy i regulaminu (stanowiącego jej integralną część) wyraźnie wskazują, że Bank udziela kredytu w złotych polskich, który może być indeksowany do waluty obcej (§ 2.2 umowy i § 3.2 regulaminu), a jego spłata następuje przez potrącenie należnych rat z rachunku prowadzonego również w tej walucie (§ 7.3 umowy, zeznania powoda k. 257v), nie ulega wątpliwości, że strony zamierzały zawrzeć umowę kredytu bankowego w tej właśnie walucie.

16. Umowa stron zawiera zatem elementy przedmiotowo istotne, które mieszczą się w konstrukcji umowy kredytu bankowego, i stanowi jej w pełni dopuszczalny oraz akceptowany przez ustawodawcę wariant, o czym świadczy nadto wyraźne wskazanie tego rodzaju kredytów (indeksowanych i denominowanych) w treści art. 69 ust. 2 pkt 4a i ust. 3 prawa bankowego oraz wprowadzenie art. 75b prawa bankowego, na podstawie nowelizacji tej ustawy, które to zmiany weszły w życie z dniem 26.08.2011 r.

17. Jest nadto dopuszczalna na podstawie art. 353¹ k.c., zgodnie z którym strony zawierające umowę mogą ułożyć stosunek prawny według swego uznania, byleby jego treść lub cel nie sprzeciwiały się właściwości (naturze) stosunku, ustawie ani zasadom współżycia społecznego.

18. Jej istota polegała bowiem na stworzeniu przez Bank możliwości wykorzystania przez powodów określonej kwoty pieniędzy w walucie polskiej z obowiązkiem zwrotu w określonym czasie jej równowartości wyrażonej przez odniesienie do miernika w postaci kursu waluty szwajcarskiej. Nie był zatem to w żadnej mierze kredyt udzielany w walucie obcej, niezależnie od tego, w jaki sposób, z jakich źródeł i w jakiej walucie pozwany pozyskiwał środki na wypłacenie powodom kwoty kredytu, a nadto jak księgował ten kredyt w swoich księgach rachunkowych po jego udzieleniu, skoro przedmiotem zobowiązań obu stron od początku była waluta polska.

19. Ryzyko zmiany kursu waluty obcej przyjętej jako miernik wartości świadczeń z umowy kredytu z zasady może wywoływać konsekwencje dla obu stron takiego zobowiązania – w przypadku podwyższenia kursu podwyższając wartość zobowiązania kredytobiorcy w stosunku do pierwotnej kwoty wyrażonej w walucie wypłaty, a w przypadku obniżenia kursu - obniżając wysokość jego zadłużenia w tej walucie, a tym samym obniżając wysokość wierzytelności Banku z tytułu spłaty kapitału kredytu w stosunku do kwoty wypłaconej.

20. Trudno uznać, aby taka konstrukcja umowy kredytu indeksowanego kursem waluty obcej była sprzeczna z prawem (zwłaszcza, że art. 69 prawa bankowego w brzmieniu obowiązującym od 26.08.2011 r. wprost wspomina o tego rodzaju kredytach) lub zasadami współżycia społecznego, skoro ryzyko takiego ukształtowania stosunku prawnego obciąża obie strony.

21. Nie ma również przeszkód, by strony w umowie określiły sposób ustalania kursu dla uniknięcia wątpliwości na tym tle w toku wykonywania umowy. Zamieszczenie postanowień w tym zakresie samo w sobie nie narusza przepisów prawa, zasad współżycia społecznego, ani nie jest sprzeczne z naturą zobowiązania kredytowego.

22. Ustalony w umowie z konsumentem sposób ustalania kursu waluty indeksacyjnej przyjmowanego do rozliczeń umowy może natomiast być przedmiotem oceny, czy nie stanowi postanowienia niedozwolonego.

23. Zgodnie z art. 385¹ k.c. postanowienia umowy zawieranej z konsumentem, które kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami lub rażąco naruszając jego interesy, nie są wiążące, jeżeli nie zostały uzgodnione indywidualnie. Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny (§ 1). Nieuzgodnione indywidualnie są te postanowienia umowy, na których treść konsument nie miał rzeczywistego wpływu, co w szczególności odnosi się do postanowień umowy przejętych z wzorca umowy zaproponowanego konsumentowi przez kontrahenta (§ 3). Zgodnie z utrwalonym już orzecznictwem „wszelkie klauzule sporządzone z wyprzedzeniem będą klauzulami pozbawionymi cechy indywidualnego uzgodnienia i okoliczności tej nie niweczy fakt, że konsument mógł znać ich treść”, przy czym uznanie, że treść danego postanowienia umownego została indywidualnie uzgodniona wymagałoby wykazania, że „konsument miał realny wpływ na konstrukcję niedozwolonego (abuzywnego) postanowienia wzorca umownego”, a „konkretny zapis był z nim negocjowany” (por. wyrok SA w Warszawie z 14.06.2013 r. w sprawie VI ACa 1649/12, z 15.05.2012 r. w sprawie VI ACa 1276/11, wyrok SA w Poznaniu z 6.04.2011 r. w sprawie I ACa 232/11).

24. W związku ze stanowiskiem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej ((...)), zajęтым w wyroku z dnia 3.10.2019 r. w sprawie C-260/18 na tle wykładni dyrektywy 93/13/EWG, i podtrzymanym tam poglądem dotyczącym natury klauzul wymiany (indeksacyjnych), które wprowadzając do umów kredytowych ryzyko kursowe, określają faktycznie główny przedmiot umowy (pkt 44 powołanego wyroku), postanowienia w tym zakresie podlegają kontroli w celu stwierdzenia, czy nie mają charakteru niedozwolonego, jeżeli nie zostały sformułowane jednoznacznie (art. 385¹ § 1 zd. drugie k.c.).

25. W przypadku uznania ich za niedozwolone, a tym samym za niewiążące kredytobiorcę, który zawiera umowę jako konsument, konieczne staje się również rozważenie skutków tego stanu rzeczy.

26. Nie było sporu między stronami, że powodowie zawierali umowę jako konsumenci w rozumieniu art. 22¹ k.c.

27. Przechodząc do oceny postanowień dotyczących niedozwolonej zdaniem powodów indeksacji, wskazać trzeba, że były zawarte w umowie zasadniczej w zakresie wskazania waluty indeksacji (§ 2.2 umowy), zaliczania spłaty (§ 7.1 umowy), a nadto w regulaminie, w różnych paragrafach dotyczących cech kredytu (§ 3.2 regulaminu), warunków spłaty (§ 8.3 regulaminu), przeliczenia w przypadku wypowiedzenia (§ 9.4), tabeli kursów (np. § 2.19 regulaminu).

28. Takie rozmieszczenie postanowień dotyczących ustalenia wysokości kredytu w walucie indeksacyjnej, rat spłaty oraz sposobu zaliczania spłat w walucie polskiej na poczet waluty indeksacyjnej niewątpliwie utrudnia konsumentowi analizę ich całokształtu.

29. Wskazane zapisy przewidywały, że wysokość zobowiązań z umowy będzie wielokrotnie przeliczana z zastosowaniem dwóch rodzajów kursu waluty indeksacyjnej. Kwota kredytu wypłaconego w PLN miała zostać przeliczona na (...) według kursu kupna tej waluty opublikowanej w bliżej nieokreślonej tabeli obowiązującej w Banku. Następnie raty potrącane w PLN z rachunku do obsługi kredytu miały być przeliczane na (...) według kursu sprzedaży publikowanego w tak samo niezdefiniowanej tabeli. Kurs sprzedaży ustalany w podobny sposób miał być przyjęty do przeliczenia zadłużenia w przypadku wypowiedzenia umowy przez Bank, również rozliczenia opłaty refinansującej.

30. Bezspornie mechanizm (konkretny sposób) ustalania kursu nie został opisany w żaden sposób ani w umowie, ani w regulaminie.

31. Oznacza to, że Bank miał swobodę w zakresie ustalania kursu waluty indeksacyjnej.

32. Nie sposób podzielić tezy, że uzgodnienie w zakresie mechanizmu indeksacji i kursów do tego stosowanych nastąpiło w ramach oświadczenia zawartego we wniosku kredytowym, w którym kredytobiorcy potwierdzili wyłącznie przekazanie im informacji, że znane jest im ryzyko kursowe. Nadal bowiem znikąd nie wynika, aby kredytobiorcy zostali poinformowani, w jaki sposób Bank będzie ustalał kursy do rozliczenia umowy oraz tabelę kursową i świadomi tego wyrazili zgodę na takie rozwiązanie, w szczególności brak dowodu, że zapoznawano ich z wewnętrznymi dokumentami pozwanego w tej mierze i umożliwiono świadomy ich wybór lub odrzucenie takiej propozycji.

33. Nie zmienia tego okoliczność, że kredytobiorcy nie wyrażali wątpliwości co do zapisów umowy lub nie formułowali do niej żadnych pytań lub propozycji poszczególnych postanowień. Taka postawa nie oznacza, że doszło do indywidualnego uzgodnienia wszystkich postanowień umowy. Dla wykazania takiego faktu – jak wspomniano wcześniej – konieczne byłoby bowiem udowodnienie nie tyle, że mieli możliwość formułowania pytań i negocjacji, lecz, że była im ona realnie przedstawiona w odniesieniu do poszczególnych postanowień i świadomie z niej zrezygnowali.

34. Oznacza to, że postanowienia w zakresie mechanizmu indeksacji, w tym kursów wymiany stosowanych w rozliczeniu umowy nie były uzgodnione indywidualnie w rozumieniu art. 385¹ § 1 i 3 k.c.

35. W dalszym kroku należało rozważyć, czy – skoro dotyczą głównego przedmiotu umowy – są wystarczająco jednoznaczne i czy wynikające z nich prawa lub obowiązki stron zostały ukształtowane sprzecznie z dobrymi obyczajami lub w sposób rażąco naruszający interesy powodów jako konsumentów.

36. Podkreślić należy, że kwestionowane postanowienia wskazywały na dwa rodzaje kursów – kurs kupna do ustalenia wysokości kredytu w tej walucie po jego wypłacie w walucie polskiej oraz kurs sprzedaży do ustalenia wysokości kolejnych rat spłaty w PLN i spłaty całego zadłużenia w przypadku wypowiedzenia.

37. Ponieważ sposób ustalania tych kursów nie został określony w umowie, oznacza to, że mogły być one wyznaczone jednostronnie przez Bank, czego nie zmienia okoliczność, że w pewnym zakresie mógł być on doznawać ograniczeń ze strony nadzoru bankowego, czy z uwagi na sytuację gospodarczą, gdyż kredytobiorca nie miał na to żadnego wpływu.

38. Na tle tak ukształtowanych postanowień dotyczących kursu waluty, która ma być miernikiem waloryzacji (przeliczania) zobowiązań wynikających z umowy umów kredytu bankowego utrwalony jest już pogląd, że mają one charakter niedozwolony, gdyż są „nietransparentne, pozostawiają pole do arbitralnego działania banku i w ten sposób obarczają kredytobiorcę nieprzewidywalnym ryzykiem oraz naruszają równorzędność stron” (por. np. uzasadnienie wyroku SN w sprawie V CSK 382/18 i przywołane tam orzecznictwo). Wysokość kredytu wyrażonego w walucie obcej do wypłaty w walucie polskiej, a następnie wysokość, w jakiej spłaty w walucie polskiej, będą zaliczane na spłatę kredytu wyrażonego w walucie obcej oraz rozliczeń innych opłat, zależą bowiem wyłącznie od jednej ze stron umowy.

39. Oznacza to, że po zawarciu umowy kredytobiorcy (powodowie) mieli ograniczoną możliwość przewidzenia wysokości zadłużenia w (...) po wypłacie kredytu w PLN, skoro kursy wymiany określić miał Bank. Co więcej, uprawnienie do określania kursów wymiany dawało Bankowi możliwość wpływania na wysokość zobowiązania do spłaty w PLN w całym okresie wykonywania umowy. W sposób niemal dowolny i niezależny od kredytobiorców mógł

zatem kształtować wysokość zobowiązania w walucie, w jakiej spłacali kredyt. Tym samym uzyskał też narzędzie do potencjalnego zminimalizowania niekorzystnych dla siebie skutków zmiany kursów na rynku międzybankowym lub zmian w zakresie oprocentowania (obniżka stopy bazowej), gdyż teoretycznie mógł je rekompensować podwyższeniem kursu sprzedaży przyjętego do rozliczenia spłat kredytu.

40. W ocenie Sądu przyznanie sobie przez pozwanego we wskazanych postanowieniach jednostronnej kompetencji do swobodnego ustalania kursów przyjmowanych do wykonania umowy sprawia, że były one sprzeczne z dobrymi obyczajami i naruszały rażąco interesy powodów w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c., oceniane na datę zawarcia umowy (art. 385² k.p.c. – por. uchwała SN z 20.06.2018 r. w sprawie III CZP 29/17). Takie rozwiązania dawały bowiem Bankowi, czyli tylko jednej ze stron stosunku prawnego, możliwość przerzucenia na kredytobiorcę całego ryzyka wynikającego ze zmiany kursów waluty indeksacyjnej i pozostawiały mu całkowitą swobodę w zakresie ustalania wysokości jego zadłużenia przez dowolną i pozbawioną jakichkolwiek czytelnych i obiektywnych kryteriów możliwość ustalania kursu przyjmowanego do rozliczenia spłaty kredytu.

41. Nie ma znaczenia, czy z możliwości dowolnego kształtowania kursu Bank korzystał, ani to, czy w toku wykonywania umowy zmienił swoje zasady na bardziej transparentne.

42. Dla uznania postanowienia umownego za niedozwolone wystarczy bowiem taka jego konstrukcja, która prowadzi do obiektywnej możliwości rażącego naruszenia interesów konsumenta, przy czym zgodnie z art. 385² k.c. ewentualna abuzywność postanowień umowy podlega badaniu na datę jej zawarcia z uwzględnieniem towarzyszących temu okoliczności i innych umów pozostających w związku z umową objętą badaniem (por. uchwała SN z 20.06.2018 r. w sprawie III CZP 29/17).

43. Skoro zatem dla oceny abuzywności zapisów umowy istotny jest stan z daty jej zawarcia, to bez znaczenia dla tej oceny pozostaje, w jaki sposób pozwany wykonywał lub wykonuje umowę, w szczególności to, w jaki sposób ustalał, czy też ustala swoje kursy i czy odpowiadały one kursom rynkowym, w jaki sposób pozyskiwał środki na prowadzenie akcji kredytowej i w jaki sposób księgował, czy też rozliczał te środki oraz środki pobrane od kredytobiorców.

44. Tym samym zbędne było prowadzenie postępowania dowodowego zmierzającego do poczynienia takich ustaleń, a wnioski pozwanego w tym zakresie pominięto (wniosek o przesłuchanie świadków, którzy nie uczestniczyli przy zawieraniu umowy, opinię biegłego z odpowiedzi na pozew).

45. Podsumowując tę część rozważań, w ocenie Sądu wskazane wyżej postanowienia umowy dotyczące stosowania dwóch różnych rodzajów kursów, które mogły być swobodnie ustalane przez jedną ze stron umowy (Bank) nie zostały uzgodnione indywidualnie z powodami i kształtowały ich zobowiązania w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając ich interesy, a zatem miały charakter niedozwolony w rozumieniu art. 385¹ k.c., a w związku z tym nie wiążą powodów.

46. Wylimitowanie zapisów umożliwiających stosowanie kursów z tabeli Banku i związanie stron umową w pozostałym zakresie, czyli przy zachowaniu postanowień dotyczących indeksacji kredytu oznaczałoby, że kwota kredytu wypłaconego powodom powinna zostać przeliczona na walutę szwajcarską, a powodowie w terminach płatności kolejnych rat powinni je spłacać w walucie polskiej, przy czym żadne postanowienie nie precyzowałoby kursu, według którego miałyby nastąpić takie rozliczenia.

47. Nie ma przy tym możliwości zastosowania w miejsce wylimitowanych postanowień żadnego innego kursu waluty.

48. Zgodnie z wiążącą wszystkie sądy Unii Europejskiej wykładnią dyrektywy 93/13/EWG dokonaną przez (...) w powołanym już wyżej wyroku z dnia 3.10.2019 r. w sprawie C-260/18:

a) w przypadku ustalenia, że w umowie zostało zawarte postanowienie niedozwolone w rozumieniu dyrektywy (którą implementowały do polskiego porządku prawnego przepisy art. 385¹ i nast. k.c.), skutkiem tego jest wyłącznie wyeliminowanie tego postanowienia z umowy, chyba że konsument następnie je zaakceptuje,

b) w drodze wyjątku możliwe jest zastosowanie w miejsce postanowienia niedozwolonego przepisu prawa o charakterze dyspozytywnym albo przepisem, który można by zastosować za zgodą stron, o ile brak takiego zastąpienia skutkowałby upadkiem umowy i niekorzystnymi następstwami dla konsumenta, który na takie niekorzystne rozwiązanie się nie godzi (pkt 48, 58 i nast. wyroku (...)),

c) nie jest możliwe zastąpienie postanowienia niedozwolonego przez odwołanie się do norm ogólnych prawa cywilnego, nie mających charakteru dyspozytywnego, gdyż spowodowałyby to twórczą interwencję, mogącą wpłynąć na równowagę interesów zamierzoną przez strony, powodując nadmierne ograniczenie swobody zawierania umów (dotyczy m.in. art. 56 k.c., art. 65 k.c. i art. 354 k.c. - por. w szczególności pkt 57-62 wyroku (...)),

d) w przypadku ustalenia, że wyeliminowanie postanowień niedozwolonych powoduje zmianę charakteru głównego przedmiotu umowy, nie ma przeszkód, aby przyjąć, zgodnie z prawem krajowym, że umowa taka nie może dalej obowiązywać (por. w szczególności pkt 41-45 wyroku (...)),

e) nawet jeżeli skutkiem wyeliminowania niedozwolonych postanowień miałyby być unieważnienie umowy i potencjalnie niekorzystne dla konsumenta następstwa, decyzja co do tego, czy niedozwolone postanowienia mają obowiązywać, czy też nie, zależy od konsumenta, który przed podjęciem ostatecznej decyzji winien być poinformowany o takich skutkach (por. w szczególności pkt 66-68 wyroku (...)).

53. Wyraźnie wskazać przy tym trzeba, że ani prawo unijne, ani prawo polskie nie wymaga, aby w związku z zastrzeżeniem klauzuli abuzywnej konsument bezwzględnie uzyskał możliwość powołania się na nieważność całej umowy (por. wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 15 marca 2012 r. w sprawie C-453/10, J. P. i V. P. przeciwko SOS financ spol. sr.o., (...)-144, pkt 33).

54. Brak możliwości stosowania norm o charakterze ogólnym nie pozwala na sięgnięcie do domniemanej woli stron lub utrwalonych zwyczajów (art. 65 k.c. i art. 56 k.c.), które w odniesieniu do innych stosunków prawnych pozwalałyby na ustalenie wartości świadczenia określonego w walucie obcej np. przez odniesienie się do tej waluty według kursu średniego ogłaszanego przez Narodowy Bank Polski (NBP) lub innych kursów wskazywanych przez strony w umowie.

55. Nie ma zwłaszcza możliwości sięgnięcia po przepis art. 358 § 2 k.c., który posługuje się kursem średnim NBP w przypadku możliwości spełnienia świadczenia wyrażonego w walucie obcej. Po pierwsze, świadczenie obu stron było wyrażone w walucie polskiej (wyplata kredytu i jego spłata następowały bowiem w PLN, a (...) był tylko walutą indeksacyjną). Po drugie, wspomniany przepis nie obowiązywał w dacie zawarcia umowy (wszedł w życie z dniem 24.01.2009 r.), zaś uznanie pewnych postanowień umownych za niedozwolone skutkuje ich wyeliminowaniem z umowy już od daty jej zawarcia, co czyni niemożliwym zastosowanie przepisu, który wówczas nie obowiązywał. Nawet gdyby uznać, że art. 358 § 2 k.c. mógłby być stosowany do skutków, które nastąpiły po dacie jego wejścia w życie (przy wysoce wątpliwym założeniu, że skutki te nie są związane z istotą umowy stron – por. art. XLIX przepisów wprowadzających kodeks cywilny), to nadal brak byłoby możliwości ustalenia kursu, według którego należałoby przeliczać zobowiązania stron sprzed tej daty, czyli przede wszystkim ustalić wysokości zadłużenia w (...) po wypłacie kredytu.

56. W ocenie Sądu brak określenia kursów wymiany i możliwości uzupełnienia umowy w tym zakresie skutkuje koniecznością wyeliminowania z umowy całego mechanizmu indeksacji i przeliczeń na walutę szwajcarską, gdyż ukształtowanie go w taki sposób – jednostronnie korzystny dla Banku - sprawia, że jest sprzeczny z dobrymi obyczajami i rażąco narusza interes konsumenta. W tej mierze przypomnieć trzeba, że zgodnie ze stanowiskiem Banku mechanizm indeksacji nie miał służyć waloryzacji świadczenia (zachowaniu jego wartości), lecz zastosowaniu niższego oprocentowania. Jednocześnie jednak Bank jako autor wzorca umownego zabezpieczał sobie całkowitą swobodę w

kształtowania kursów wymiany, od których zależała wysokość świadczenia powodów, a tym samym wprowadzał mechanizm pozwalający potencjalnie na przerzucenie całego ryzyka kursowego na powodów.

57. Eliminacja mechanizmu indeksacji dotyczy w szczególności § 2 ust. 2 i § 7 ust. 1 umowy, po których wyeliminowaniu do umowy nie mają zastosowania postanowienia regulaminu dotyczące przeliczeń kursowych do waluty szwajcarskiej.

58. W ocenie Sądu po wyeliminowaniu wskazanych postanowień umowa stron nadal może być wykonywana bez zmiany charakteru jej głównego przedmiotu. Głównym przedmiotem umowy kredytu jest bowiem zobowiązanie banku do udostępnienia kredytobiorcom na czas oznaczony kwoty środków pieniężnych na ustalony cel i zobowiązanie kredytobiorcy do korzystania z niej na warunkach określonych w umowie, zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty oraz zapłaty prowizji od udzielonego kredytu (art. 69 pr. bank.).

59. W przypadku umowy stron, po wyeliminowaniu z niej postanowień niedozwolonych, nadal znana jest kwota i waluta kredytu (232.300 PLN), cel kredytu, okres i termin spłaty (300 rat miesięcznych), wysokość prowizji (2.300) oraz oprocentowanie (suma marży i stopy referencyjnej LIBOR 3M dla (...)).

60. Taka umowa w pełni odpowiada cechom umowy kredytu wskazanym w art. 69 pr. bank., jest zgodna z zasadą swobodnego kształtowania stosunków umownych i w żaden sposób nie narusza zasad współżycia społecznego.

61. W ten sposób jednocześnie osiągnięty jest cel przepisów art. 385¹ k.c. i dyrektywy 93/13/EWG, wyłożony przez (...) i zakładający wyeliminowanie z umowy wyłącznie postanowień niedozwolonych z zachowaniem umowy, o ile nie zmienia to jej głównego charakteru w rozumieniu przepisów krajowych (czyli de facto art. 69 pr. bank.).

62. Wskutek wyeliminowania wskazanych postanowień nie dochodzi do zmiany charakteru umowy. Nadal bowiem uchwyte pozostają jej elementy przedmiotowo istotne i wymagane przez art. 69 ust. 1 pr. bank. – kwota i waluta kredytu, cel kredytu, okres i termin spłaty, wysokość prowizji oraz oprocentowanie (suma marży i stopy referencyjnej).

63. Ponownie zaznaczyć trzeba, że podstawowym celem przepisów art. 385¹ i nast. k.c. oraz dyrektywy 93/13/EWG jest wyłącznie niestosowanie postanowień niedozwolonych, a umowa powinna nadal obowiązywać bez jakichkolwiek innych zmian, o ile jest to prawnie możliwe (por. uzasadnienie wyroku SN z 14.07.2017 r., II CSK 803/16 i powołane tam orzecznictwo, w tym wyrok TSUE sprawie C-453/10 - pkt 33 oraz przywoływany wyżej wyrok TSUE w sprawie C-260/18).

64. Skoro umowa po wskazanych zabiegach eliminacji postanowień odnoszących się do indeksacji i konieczności przeliczania zobowiązań według kursów waluty indeksacyjnej nadal spełnia wszelkie niezbędne cechy umowy kredytu, nie sposób uznać, aby była sprzeczna z prawem lub zasadami współżycia społecznego, a co więcej jej główne cechy spełniają założenia stron, których celem było zawarcie umowy o kredyt w walucie polskiej i spłacany w walucie polskiej.

65. W tym stanie rzeczy powództwo o ustalenie nieważności takiej umowy podlegało oddaleniu, jako pozbawione podstaw faktycznych i prawnych, o czym orzeczono w pkt. II sentencji wyroku.

66. Oddalenie tego roszczenia aktualizowało jednak konieczność rozstrzygnięcia o żądaniu ustalenia bezskuteczności (braku mocy wiążącej) wskazanych w pozwie postanowień umowy.

67. W uwzględnieniu poczynionych wyżej rozważań za niedozwolone i bezskuteczne uznać należało natomiast dotyczące indeksacji następujące postanowienia z tych wskazanych przez powodów:

- § 2 ust. 2 umowy – wskazujący na indeksację kwoty kredytu według kursu swobodnie ustalanego przez Bank,

- § 7 ust. 1 umowy – w zakresie rozliczania spłaty kwoty kredytu w walucie indeksacji według kursu swobodnie ustalanego przez Bank.

68. Wylimitowanie tych postanowień umowy czyni bezprzedmiotowymi postanowienia regulaminu dotyczące kredytu indeksowanego do waluty obcej i związanych z tym przeliczeń kursowych, gdyż umowa kredytu zawarta przez strony staje się umową kredytu udzielonego i spłacanego w PLN, z tym wyjątkiem, że w mocy pozostają zapisy odwołujące się do waluty szwajcarskiej w zakresie oprocentowania uzależnionego od stopy referencyjnej dla tej waluty (LIBOR 3M). Z tego względu żądanie ustalenia ich bezskuteczności nie było zasadne.

69. Za zasadne należało jednak uznać żądanie ustalenia bezskuteczności § 21 ust. 1 regulaminu. Zastrzega on do wyłącznej kompetencji Banku prawo zmiany regulaminu z ważnych przyczyn. Jest to wprawdzie zapis dozwolony zgodnie z regułą wyrażoną w art. 384¹ k.c., niemniej dla swojej skuteczności powinien precyzować warunki, w jakim taka zmiana może nastąpić. Brak określenia takich warunków sprawia, że Bank uzyskuje nieograniczone faktycznie prawo do jednostronnej modyfikacji zobowiązań umownych, co należy uznać za rażąco sprzeczne z interesem kredytobiorców – konsumentów i naruszające dobre obyczaje oraz wyczerpuje znamiona postanowienia niedozwolonego w rozumieniu art. 385³ pkt 10 k.c. Wskazanie przy tym, że ważnymi przyczynami zmiany regulaminu mogą być bliżej nieokreślone zmiany w przepisach prawnych lub systemach informatycznych Banku nie jest wystarczające, gdyż nie jest możliwe ustalenie kryteriów oceny spełnienia tych przesłanek.

70. Nieuzasadnione natomiast pozostawało żądanie ustalenia bezskuteczności § 11 pkt 3 umowy, który przewiduje możliwość jej rozwiązania za porozumieniem stron lub wypowiedzenia w formie pisemnej przez każdą ze stron z zachowaniem trzydziestodniowego okresu wypowiedzenia. Postanowienie takie w żaden sposób nie narusza bowiem dobrych obyczajów, ani interesów kredytobiorcy.

71. W konsekwencji, na podstawie art. 189 k.p.c. w związku z art. 358¹ k.c. ustalono, że bezskuteczne względem powodów są postanowienia § 2 ust. 2 i § 7 ust. 1 umowy o kredyt hipoteczny nr KH/ (...) z dnia 12.10.2006 r. zawartej pomiędzy powodami i pozwanym Bankiem, a nadto § 21 ust. 1 regulaminu kredytowania osób fizycznych w ramach usług bankowości hipotecznej, a oddalono powództwo o ustalenie pozostałych wskazanych w pozwie postanowień umowy i regulaminu – pkt III sentencji wyroku.

72. Ponieważ powodowie wygrali proces w zakresie żądania ewentualnego, a ich żądanie główne oddalono wyłącznie wskutek innej oceny prawnej zgłoszonych faktów, zdaniem Sądu, zgodnie z art. 98 k.p.c. należy im się zwrot kosztów procesu w całości.

73. Obejmowały one opłatę od pozwu w kwocie 1.000 zł, opłatę za pełnomocnictwo (17 zł) oraz wynagrodzenie pełnomocnika – adwokata - w stawce wynikającej z § 2 pkt 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22.10.2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (10.800 zł), tj. łącznie 11.817 zł, które zasądzone w pkt. IV sentencji wyroku.